

Sorumuzun cevabına geçmeden önce aşağıda yer alan iki alıntıya dikkatinizi çekmek ve konuya girmeden önce hemen şu soruları sormak isterim:

“Acaba söz konusu şirketler ne yapsaydı ya da ne tür bir önlem alsalardı batmazlardı? Eksik olan neydi? Göremedikleri şey neydi?”

(1) “Alacak sigortası şirketi Euler Hermes Baş Ekonomisti Ludovic Subran ABD Merkez Bankası’nın (FED) tahvil alım programında kademeli sıkılaştırmaya gidecek olmasıyla belirsizliğin giderek artacağını, 2014’te Türkiye’de 19.000’e yakın şirketin iflas edebileceğini belirtti. Subran 2013’te iflas eden şirket sayısının 18.050 olduğunu bildirdi (Hürriyet Gazetesi, 15 Aralık 2013).”

(2) “Son günlerde krize sürüklenen, iflas eden şirketlerle ilgili haberler dikkatimi çekiyor. İlginç olan bu şirketlerin battıkları ana kadar “saygın ve başarılı” diye biliniyor olmaları. Çok başarılıyken batmak, şirket büyürken iflas etmek tüm dünyada giderek popülerleşti. Anlaşılan bir zamanlar dünya çapında olmak, ilkler, en büyükler listesinde olmak veya ödüller almak da kâr etmiyor. İşte “hayrola, n’oluyoruz?” dedikten birkaç başlık: (<http://serkanbolat.com/2013/06/27/cok-basariyiken-batmak-sirket-buyurken-iflas-etmek/>)

Türkiye’de şirketlerin yüzde 65’i ilk 5 yılda kapanıyor.

Son 10 yılda 100’den fazla otobüs firması kapandı.

Son 15 yıl içinde TMSF yaklaşık 30 bankaya ve yüzlerce şirkete el koydu.

İflas zinciri büyüyor: Tanrıverdi, Fi Yapı, Ukra, Şeker Piliç, Wenice Kid’s, Seven Hill.

2013’te Türkiye’de iflasların yüzde 5 artacağı öngörülüyor.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda 26 yılda 55 şirket battı.”

Bu tür haberleri, alıntıları çoğaltmak mümkün... Ancak biz şimdilik bunlarla yetinelim ve tekrar soralım, şirketler niçin batıyor? Acaba şunlar neden olabilir mi? Muhasebe hileleri/hataları, denetim eksikliği, borç-alacak yetersizliği, nakit akımlarının sektöre ugraması, tedarikçileri kaybetmek, nakit sıkıntısına düşmek, hukuki davalar, artan maliyetler, kötüleşen ekonomik koşullar, rekabet edememek vd. Listeyi artırmak mümkün. Eminim sizlerin de ekleyeceği birçok madde vardır. Hele deneyimlerinize bağlı olarak bu listeye yapacağınız her katkılar hiç şüphesiz çok değerli. Peki, tüm bu batışların ortak tarafı nedir? İpuçlarını verelim: Kötü mü yönetilmişler? Riskleri mi görememişler? Evet, bu iki soruyu birleştirince ortaya “Risk Yönetimi” çıkıyor. Batan tüm şirketlerin ortak paydası risk yönetimsizliği, ya da diğer bir ifadeyle risk yönetimini göz ardı etmek, risk yönetimine yetersiz kaynak ayırmak, hatta hiç kaynak ayırmamak.

Evet, çözüm “risk yönetiminde” dedik. Son derece kapsamlı ve geniş bir konu olmasına karşın geleneksel ve kadercı toplumlarda ya da “bana bir şey olmaz” anlayışının hakim olduğu topluluklarda risk yönetimi maalesef göz ardı ediliyor, bir maliyet kalemi olarak görülüyor.

Geçen hafta ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü öğretim üyelerinden sevgili hocam Prof. Dr. Osman Sevaioğlu ile sohbet ederken sordum: “Hocam özellikle elektrik kontağından çıkan yangınlarla ilgili olmak üzere benzer birçok davada bilirkişi oldunuz, bu yangınlar neticesinde milyonlarca liralık zarar uğrandı can kayıpları oldu, acaba bu zararları önlemek mümkün müydü? Önlemenin maliyeti çok mu yüksekti?” Hocamın yanıtı çok çarpıcıydı: “Örneğin yangın neticesinde uğranılan 20 milyon TL’lik bir zararı yangın öncesinde yaptıracağınız bir risk değerlendirme analizi neticesinde bertaraf edebilirsiniz ve bunun maliyeti 20 bin TL’yi geçmez” dedi.

Yani 1/1000 tutarında bir kaynak ayırarak bile büyük



Doç. Dr. Coşkun Küçüközmen

Şirketler niçin batır?

coskunkucukozmen@ekonomik-cozum.com.tr

zararlardan rahatlıkla kurtulabiliyorsunuz. Bir tür önleyici hekimlik... En ucuz maliyeti olan hekimlik. Tedavi oldukça pahalı... Ama biz genellikle otopsi ile uğraşmayı seviyoruz, battıktan sonra oturup kara kara düşünüyor, sonunda kendimizin dışında her şeyi çok rahat bir şekilde “suçlu” olarak ilan edebiliyoruz. Tıpkı “Sigaradan hastalandım” demek gibi. Hâlbuki sigara içmezseniz sigara size zarar vermez, yani önleyici hekimlik sizi korur hem de en az maliyetle.

Birkaç yıl önce yaşanan Galatasaray Üniversitesi yangını, Haydarpaşa Garı yangını ya da geçen Haziran ayında yanan Hüseyin Avni Paşa Köşkü önleyici yöntemlerle korunamaz mıydı? (sabotaj olmadığı varsayımı altında ki- alınacak önlemlerle sabotaj ihtimali bile minimuma indirilebilirdi). Libya’da ya da güney sınırımızdaki savaş nedeniyle batan şirketler acaba işlerini bu tür riskleri de hesaba katarak planlasalardı uğrayacakları zarar daha az olabilir miydi? Her yıl sel nedeniyle can kaybının yanı sıra milyonlarca liralık mal kaybı basit tedbirlerle önlenemez miydi? Trafik kazalarının en aza indirilmesi çok mu zordu? Trafik kazalarında son on yılda 42 bin den fazla insanımız ölüyor 275 bin insanımız da yaralanmış. Adeta büyük bir savaşa girilmiş gibi, değil mi?

Her yıl LYS öncesinde gazete ve dergilerde geleceğin meslekleri kategorisinde sağdan soldan devşirme haberlerle şişirilen listeler yayınlanır. Listede yer alan birçok mesleğe ilişkin bırakın fakülte ya da bölümü, yetişmiş akademisyen bile yoktur! Yüksek işsizlik oranına rağmen öğrenciler –büyük ölçüde ailelerin de yönlendirmesiyle- klasik alanları seçerler ve bir şirket CEO’sunu örnek göstererek, “Bak bu müdür şu bölümü bitirmiş” diyerek savlarını pekiştirirler. Aslında her yıl hangi fakülte ve bölümlerden kaç kişinin mezun olduğu, bu kişilerden ne kadarının ne tür işler buldukları gibi istatistiklere bakınca birçok bölüm hatta fakülte mezunlarının iş bulma şansının %50’nin altında olduğu kolayca görülebilir. Diğer taraftan iş dünyası muhtelif yollarla ihtiyaçları olan alanlarda yetişmiş eleman bulamadıklarını sıkça dile getirirken yerleşik eğitim anlayışı bu tür talepleri yeterince dikkate almaz.

Ülkemiz gerçeklerinden yola çıkarak geleceğin en önemli meslekleri arasında sigortacılık ve risk yönetimini ilk sıralara yazabiliriz. Gelişmeye müsait bir sigortacılık sektörü ve her alanda ihtiyaç olan risk yöneticileri en kolay iş bulacak hatta kendi işlerini kolayca kurabilecek ve uzmanlık isteyen mesleklerdir.

Şirketlerimizce risk yönetiminin önemini henüz gereğince kavranamamış olması üzüntü verici olmaktan öte endişe vericidir. Bu konuda bankalarımız nispeten iyi durumdadır. Bankalarımızın sahip oldukları risk yönetimi birikimlerini ilişki içinde oldukları şirketlere aktarmalarının önemi büyüktür. Her ne kadar yeni TTK bu konuda bir dizi hükümler getirirse de şirketlerin risk yönetimi sürecine çok sıcak bakmadıkları da acı bir gerçek. Peki, bu durum nasıl aşılabılır? Şirketlerimizin “muhasebecim / mali müşavirim bilir” ve “avukata soralım” ikileminden çıkmaları, risk yönetimini yavaş yavaş iş görme kültürlerinin bir parçası haline getirmeleri gerekiyor. Risk yönetimi ciddi iştir, uzmanlık gerektirir ve hiç beklemediğiniz riskler bir anda ortaya çıkarak bırakın batmayı yok olmanıza bile neden olabilir. Acaba iyi bir risk yönetimi ve denetimi yapılsaydı Soma’da yiten canlar bugün neşe ile evlerine ekmek götürüyor olamaz mıydı?